

Een Groningse verzetsheld in Zoelen

ZOELEN - Bezoekers aan de Algemene Begraafplaats van Zoelen keken vreemd op, toen ze bij de ingang een bord van Liberation Route Europe ontwaarden. Er staat een kaart en een foto op en wil je meer informatie daarover, dan moet je een telefoonnummer bellen of op een website kijken. Beusichemmer Richard van de Velde verleende medewerking aan de totstandkoming ervan, maar wil daarentegen wel het verhaal vertellen.

De Liberation Route Europe is een steeds uitbreidende internationale herdenkingsroute die mijlpalen uit de moderne Europese geschiedenis met elkaar verbindt. De route vormt een schakel tussen de belangrijkste regio's tijdens de opmars van de geallieerden in WOII. In deze streek zijn, naast de boerderij van Fekko Ebbens nabij Zoelen, ook Ommeren en Tiel opgenomen in de route.

Net voor zijn arrestatie zei Fekko Jans Ebbens tegen een vriend, die vroeg waarom hij in het verzet zat: "Och, ik doe dit om verantwoord te zijn voor mezelf en voor mijn land."

De ouders van Fekko, Edzo Ebbens en Nantje Poppens, hadden een groot landbouwbedrijf in Oostwold in Oost-Groningen. Fekko had echter meer interesse in de fruitteelt. Na wat omzwervingen werd hij uiteindelijk in 1936 eigenaar van de net buiten Zoelen, in de zgn. Scheele Hoek gelegen boerderij De Wildt. In de jaren daarna gold zijn bedrijf voor de hele Betuwe als een voorbeeld van moderne fruitteelt.

Illegale werk

Fekko trouwde op 25 april 1940 in het Zeeuwse Oost-Kapelle met Johanna "Joop" Smit. Rond 1943 werd hij benaderd om de Nederlandse Landbouw na de bevrijding in goede banen te leiden. Al snel nam dit illegale werk voor de Betuwe hem helemaal in beslag en werd zijn boerderij tevens een waar toevluchtsoord voor onderduikers.

Vanwege gevechten met de geallieerden moest het gebied rond Kesteren, Ochten en IJzendoorn begin oktober 1944 worden onttruimd. Het commandocentrum van de LO-Betuwe (= Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers) o.l.v. oud-Culemborger Jo

van Zanten, bracht hun activiteiten toen over naar boerderij De Wildt. Dit werd nu het centrum van veel verzetsactiviteiten. Fekko verborg o.a. (joodse) onderduikers, wapens en gestolen distributiebonnen.

Operatie Windmill

Na het mislukken van de operaties Market Garden en de Slag bij Arnhem, waren een paar honderd soldaten van het Britse 1st Airborne op de noordelijke oever van de Rijn achtergebleven. Met de hulp van het verzet, zetten de geallieerden twee ontsnappingsroutes voor hen op. Operatie Pegasus via Renkum, werd een succes.

Rond 12 oktober arriveerden uit het bevrijde Noord-Brabant de Britse inlichtingofficier Peter Baker en de Amerikaanse parachutist Ted Bachenheimer. Zij waren verantwoordelijk voor het opzetten van de tweede ontsnappingsroute: Operatie Windmill.

Bij deze laatste ontsnappingsroute konden vele geallieerde militairen via de Veluwe de Neder-Rijn bij Amerongen oversteken naar Maurik. Hier kregen ze tijdelijk onderdak bij "Moeke" Kok. Vervolgens liep de ontsnappingsroute per fiets naar boerderij De Wildt. Hier bleven ze tot het veilig was om o.l.v. Piet Oosterlee de Waal bij Tiel over te steken (zgn. "Crossings") naar het bevrijde zuiden. Ook waren er oversteekplaatsen bij IJzendoorn en Echterneld.

Baker en Bachenheimer logeerden ook op De Wildt. Helaas hielden zij zich niet aan de strikte voorwaarde om het schuiladres overdag niet te verlaten en maakten in burgerkleding een wandeling door Zoelen. Waarschijnlijk heeft iemand hen opgemerkt en verraden.

Voor de Sicherheitsdienst was de boerderij van Ebbens al langer verdacht. Zij lieten J.D., een Nederlander in Duitse dienst, om een onderduikadres vragen. Ebbens heette hem hartelijk welkom en liet hem zelfs in zijn kwekerij werken. Na twaalf dagen "ontsnapte" deze spion en lichtte zijn opdrachtgevers in. 's Avonds op 16 oktober 1944 belde een Duitse overvalploeg bij de boerderij aan om zogenaamd naar de weg te vragen. Bij binnenkomst hadden zij onder hun wegenkaart getrokken pistolen. Alle aanwezigen

werden gearresteerd: Fekko en zijn vrouw Joop, drie Nederlandse onderduikers, LO-leider Jo van Zanten en de twee geallieerde officieren Baker en Bachenheimer.

Een half uur later arriveerde bij de boerderij een groep verzetsmensen o.l.v. LO-lid Leo Lamers, met een lading wapens uit het bevrijde Noord-Brabant. Spoedig ontstond een vuurgevecht met de daar aanwezige Duitse soldaten. Twee verzetsstrijders konden met de wapens via de droge bedding van het in aanbouw zijnde Amsterdam-Rijnkanaal naar Rijswijk en van daaruit naar Maurik vluchten. Doordat bij het vuurgevecht een Duitse soldaat zwaargewond raakte, staken de Duitsers uit wraak De Wildt in brand, waardoor een deel van het daar opgeslagen wapenarsenaal van de LO ontplofte.

Fekko Ebbens nam alle schuld op zich, waardoor zijn vrouw en Jo van Zanten ("Ik ben een buurman die toevallig op bezoek was bij de familie...") weer spoedig werden vrijgelaten.

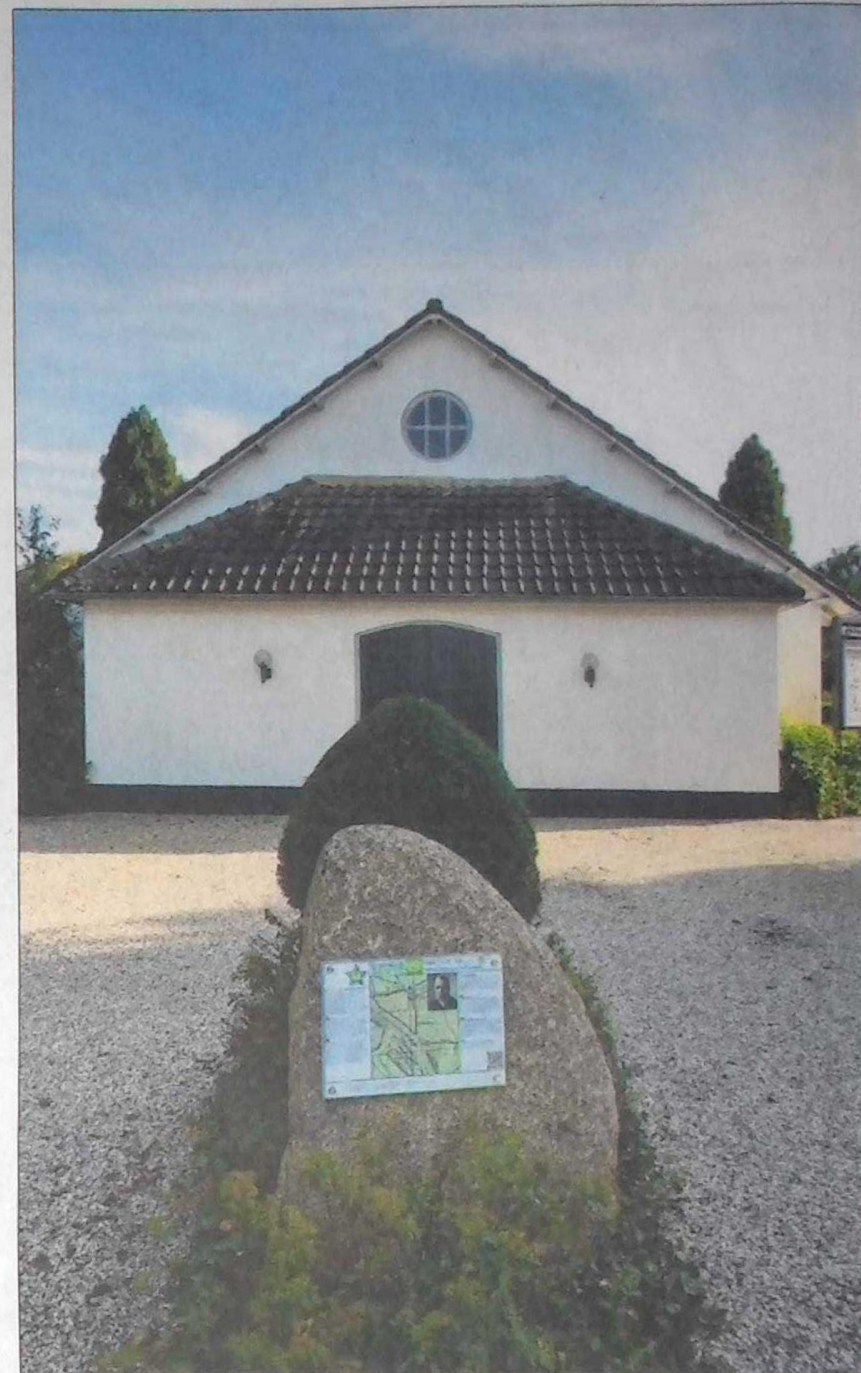
Na enkele dagen werd Fekko naar Utrecht overgebracht, waar hij in hetzelfde gevangenis als zijn vriend Matthijs van Ommeren uit Zoelen terecht kwam.

Arrestantenlokaal

"Thijs" was de 18-jarige zoon van de plaatselijke smid. Hij stond bekend als een fanatieke en wellicht door zijn leeftijd ook wat overmoedig knul. Hij voorzag de plaatselijke onderduikers van distributiebonnen en valse papieren en verzorgde samen met de dominee een tijdlang ook een joodse man, die in de Zoelense N-H kerk verborgen werd gehouden.

Tevens was hij diverse malen betrokken bij de zgn. crossings van geallieerde piloten over de Waal. Op 26 oktober 1944 bevond hij zich hiervoor bij Ophemert in het Spergebied en werd hij door de Duitsers gearresteerd. Zijn fiets werd in beslag genomen, maar hij zag toch kans ermee te ontsnappen. Na een korte achtervolging werd hij opnieuw gegrepen en zwaar mishandeld.

Thijs werd uiteindelijk opgesloten in het arrestantenlokaal achter de Oude School in Zoelen. Vrienden van hem wilden hem daaruit bevrijden, maar daaraan wilde hij niet meewerken. Hij was bang dat de Duitsers uit wraak

De Liberation Route Europe is een steeds uitbreidende internationale herdenkingsroute die mijlpalen uit de moderne Europese geschiedenis met elkaar verbindt.

dan een aantal onschuldige Zoelenaars zouden doodschieten. Enkele dagen later werd hij naar de gevangenis in Utrecht overgebracht.

Op 14 november 1944 werden vijf geïnterneerden, w.o. Van Ommeren en Ebbens, uit de gevangenis aan het Wolvenplein in Utrecht gehaald en naar Renswoude gebracht. Hier had een lokale verzetsgroep een Duitse soldaat neergeschoten om zijn geweer, maar die overleefde de aanslag en de Duitsers besloten tot een drasti-

sche represaillemaatregel: 's middags om half één werden de vijf gefusilleerd. Op de Groeperkade in Renswoude staat een eenvoudig wit kruis en het bordje eronder vermeldt de vijf namen van de verzetsstrijders, die op deze plaats hun einde vonden.

Mocht u nog over aanvullende informatie beschikken, dan kunt u contact opnemen met Richard van de Velde, 0345-502583 of via zijn website www.oorlogsslachtoffers-gemeenteburen.nl